

Всі діти народжуються невинними і добрими. В цьому розумінні – всі діти з небес. Кожна дитина особлива. В підростаючому розумі, серці і тілі кожної дитини є детальний план її розвитку. В кожного є особливі проблеми, свій унікальний набір задач і талантів, який ми змінити не можемо. Дітям необхідні співчуття і допомога, та не менш необхідні їм для росту їх особливі проблеми.

Для здорового росту кожній дитині необхідно пройти через періоди випробувань. Навчитись приймати і розуміти труднощі, що накладаються батьками та навколишнім світом. Наприклад:

- Дитина не навчиться пробачати, якщо їй пробачати нікого.
- Дитина не розвине в собі терпіння чи вміння дочікуватись, здійснення своїх бажань, якщо завжди зразу давати їй все, чого вона тільки забажає.
- Дитина не навчиться приймати свої недоліки, якщо навколо неї всі ідеальні.
- Дитина не навчиться співпрацювати, якщо все завжди відбувається так, як хочеться їй.
- Дитина не розвине свій творчий потенціал, якщо за неї все будуть робити інші.
- Дитина не навчиться співчувати і поважати оточуючих, якщо вона не бачить, що інші люди також відчувають біль та переживають невдачі.
- Дитина не розвине в собі відвагу та оптимізм, якщо їй не доведеться зіштовхнутися лицем до лица з неприємностями.
- Дитина не розвине в собі впертість і силу, якщо все дається легко.
- Дитина не навчиться виправляти свої помилки, якщо їй невідомі труднощі, невдачі та промахи.
- Дитина не розвине в собі почуття особистої поваги та здорову гордість, якщо не буде долати перешкоди та добиватись чого-небудь.
- Дитина не розвине в собі самодостатність, якщо їй не знайоме почуття ізоляції та неприйняття.
- Дитина не розвине в собі цілеспрямованість, якщо в неї немає можливості протистояти авторитету або добиватися бажаного.

За багатьма причинами проблеми та випробування не тільки неминучі але й необхідні. Головне завдання батьків полягає не в тому, щоб вберегти дітей від них, а в тому, щоб допомогти дітям їх успішно подолати і рости.

Життєві труднощі допомагають дитині стати сильнішою і пробуджують те краще, що в ній закладено. Завдання батьків – правильно підтримувати своїх дітей, щоб вони ставали сильнішими та здоровішими.

Дослідивши суть та характер нового покоління стало зрозуміло, що старі методи залякування, крику, несхвалювання ще не втратили своєї сили, та стали не дієвими. Нинішні діти більш чутливі за попередніх. Вони набагато здібніші, ніж раніше, та при цьому такі методи виховання, як крики, покарання, приниження справляють на них більший негативний вплив. Коли діти були більш товстошкірими, ці методи приносили користь, та тепер вони застаріли і просто протипоказані.

В минулому стусани заставляли дітей боятися авторитету і слідувати правилам. Зараз вони спричиняють діаметрально протилежні результати. Посієш насильство – пожнеш насильство. Це симптом підвищеної чутливості. Сьогодні діти володіють більшим творчим потенціалом, та при цьому більш гостро реагують на зовнішні умови.

Діти завжди запрограмовані копіювати батьків. Їх розум сприймає картинку і записує їх з тим, щоб повторяти та імітувати все, що Ви робите і говорите.

Якщо батьки проявляють повагу до оточуючих, поступово вчаться поважати інших і діти. Якщо батьки вміють вести себе спокійно та добродушно зі скандальним малюком, він теж поступово навчиться залишатися спокійним і добродушним, коли його переповнюють сильні емоції. Щоб зберігати спокій, батькам потрібно добре знати, що робити коли дитина виходить з-під контролю - використовувати свій авторитет, а не силу.

В.В. ДМИТРЕНКО

РОЗВИТОК УНІВЕРСАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ТВОРЧО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття залучає студентів до наукового підходу у розвитку власних пізнавальних здібностей, що дає можливість їм ефективно розвивати свій творчий потенціал.

Стаття приобіцяє студентів к научному підходу в определении своих познавательных способностей, что даёт возможность им эффективно развивать свой творческий потенциал.

The article involves students into scientific approach to identify the development of their cognitive abilities, which enhances their effective creative potential.

Самореалізація особистості є основним питанням не тільки в конкретній людській волі. Від вирішення цього питання на соціальному рівні залежить економічний стан і моральне здоров'я даного суспільства.

В діалектиці самореалізації особистості визначальними факторами є не тільки зовнішній, тобто соціальні умови, але й внутрішній фактор, тобто духовна спрямованість самого індивіда і гама його соціальних почуттів.

Діапазону соціальних почуттів відповідає й прояв суттєвих сил людини: від елітарного екстремізму до самовідданого служіння суспільству. Разом з тим, накопичений індивідом творчий потенціал може бути нереалізований, а життєдіяльність не спрямована на користь суспільству. В умовах безгосподарного та безвідповідального соціалістичного суспільства досить розповсюдженим став "ефект", а точніше – антиефект Обломова, який сховав свої творчі здібності, а також особистість під тягарем інфантильності. Взагалі ця проблема загальносвітова. Відомий психофізіолог Еріх Фромм розподіляє особистості, що реалізувалися або не реалізувалися, за принципом "володіння" або "буттєвості" (1). При цьому масштаб матеріального та духовного володіння, тобто споживання, викликає велику стурбованість у світової громадськості.

Перед суспільними інститутами завжди стоятиме завдання з покращення "людського матеріалу" і створення методик, здатних вихопити людину з полону репродуктивності, споживання і залучити її у лоно творчості.

Труднощі самореалізації особистості простіше було б віднести до іпохондрії, до якої, як визначив Гегель, впадає кожна людина, коли приходить момент актуалізації у будь-якій частковості своїх потенціальних здібностей (2).

Проте самоформування творчого потенціалу ускладнюється рядом обставин, які умовно можна назвати ефектом трьох невідповідностей.

Невідповідність перша. Особистість є відносно пізнім продуктом суспільно-історичного розвитку. Внаслідок цього навіть у стійкому соціально-культурному середовищі період між психофізіологічним дозріванням індивіда та його соціально-моральною змужнілістю, набуттям професії, соціального статусу приблизно становить, як відзначають К.К. Платонов (3), С.Н. Іконнікова, Є.В. Соколова (4) та ряд інших авторів, в середньому 15 років.

Це – розбіжність фаз біогенетичного і антропогенетичного розвитку людини. В цьому випадку при оптимальних зовні утворюючих умовах соціального розвитку особистість у процесі соціалізації та індивідуалізації до 30 років інтенсивно набуває і у певній мірі реалізує свій творчий потенціал.

Невідповідність друга. Ряд авторів звертає увагу на феномен проявлення у багатьох індивідів передпенсійної творчої активності при відсутності такої упродовж попередньої трудової діяльності. Очевидно, що у значній категорії індивідів цілісність особистості завершується громадською зрілістю тільки після виконання особистої життєвої програми (виховання дітей, впорядкування матеріального та житлового становища, під страхівки онуків тощо). Усвідомивши врешті-решт цінність духовного буття, вони прагнуть компенсувати незадоволеність від нетворчого характеру праці, надолужити втрачене, реалізувати накопичені знання та досвід, які іноді є цілим "духовним статком", і реалізувати наприкінці свої суттєві сили. Це – ефект пізнього проявлення філогенетичного онтогенезі людини. В цьому випадку особистість в цілому відбулася і у певній мірі встигає реалізувати творчий потенціал або передати свій життєвий досвід підростаючому поколінню.

Невідповідність третя. Особистість з суб'єктивних (фізична конституція, тип нервової системи, темперамент, гіпертрофовані біологічні потреби, афектація тощо) та об'єктивних причин (вплив мікро- та макросередовища, що не надають індивідові соціальної спрямованості або надають йому соціальну спрямованість негативного значення) не розкривають потенційні здібності або розвинувши такі, не актуалізують їх у суспільно-корисній діяльності. В цьому випадку індивіда лише умовно можна характеризувати як особистість через те, що він позбавлений головного, що характеризує особистість, – соціальної спрямованості на створення.

Факторами, які сприяють становленню особистості або регенерації несталої особистості є універсальні здібності до творчо-трудова діяльності.

Психологами і соціологами названі десятки гносеологічних, експресивних, інтеракційних та інших здібностей. Автор вважає за необхідне визначити універсальні здібності з реалізуючими

функціями, що надає можливість створювати і застосовувати методики прискорення професійного становлення особистості.

1. Пізнавальна здібність – здібність продуктивно переробляти інформацію, тобто здатність критично оцінювати інформацію, розподіляючи її на необхідну та другорядну; здатність до стимулювання цінною інформацією на власні роздуми, судження, умовивід, ідеї; здатність якісно поглиблювати знання і продуктивно оперувати ними, розвиваючи творче мислення, здійснюючи самоствердження людського розуму.

Таблиця 1

СТУПЕНІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ЗДІБНОСТІ

СПРИЙНЯТТЯ	ЕМПАТІЯ	УТВОРЮВАННЯ	РЕФЛЕКСІЯ
Чуттєве відображення зовнішнього: слухова, зорова та інша фіксація об'єкта.	Етап перетворення чуттєвого у раціональну чуттєвість, вживання, смислове перенесення, ідентифікація.	Смислове оформлення раціонального; у деяких випадках – за допомогою здогадки, “осаяння”, інтуїції.	Раціональне відображення внутрішнього: закріплення поняття та контроль подальшого процесу на шляху утворення судження та умовиводу.

Формування у студентів пізнавальної діяльності на рефлексійному рівні можливо і необхідно за допомогою проблемних методів навчання, диспутів, ділових ігор, персональних завдань тощо. Все це треба влаштовувати переважно з питань професії, обраної студентами, оскільки генезис рефлексії пов'язаний зі смисловими цінностями конкретної життєдіяльності. Рефлексію справедливо розглядати як умову перетворення зовнішнього у внутрішній план особистості. Рефлексія створює нові способи діяльності і надає смислові перспективи творчим потенціалам. Тільки на ґрунті високорозвиненої пізнавальної здібності можливий перехід від репродуктивного до творчого мислення з притаманними йому методами аналізу, синтезу, аналогії, моделювання, конструювання тощо. При цьому викладач повинен мати на увазі, що безперервне накопичення знання та вміння необхідне студенту не просто для відчуття своїх сил і здібностей, а, перш за все, щоб реалізувати себе в обраній професії.

2. Координуюча здібність – здатність координувати свою психіку, тобто працездатність. Спонуку до дії з виконання певної роботи можна, звичайно, викликати у людини штучно, покликавши її до свідомості або дисципліни праці. Проте така діяльність не відзначається сталістю, бо не вмотивована внутрішніми інтересами індивіда, його потребами. Функції стійкої спонуки до дії залишаються прерогативою мотивів. Чим більше мотив усвідомлений, тим сильніше координується психіка в бік працездатності. Тут треба зважувати на перехід свідомості як зовнішнього фактору до усвідомленості як внутрішнього фактору, важливо доповнити мотив–ціль мотивом–стимулом, водночас націлити духовно і поставити завдання предметно. Тільки у цьому випадку розривається порочне коло бездіяльних бажань та прагнень, якщо індивід, як зауважував Гегель, “не може визначити ціль своєї дії, поки він не діяв”. (5)

У детермінанті потреба – мотив – мета – дія, потреба становить відправний момент і стає фундаментом, без якого вся побудова позбувається основи. При цьому потреба виступає природним спонукаючим мотивом до дії однаковою мірою і тоді, коли праця – необхідність, і тоді, коли праця – перша життєва потреба.

3. Реалізуюча здібність – здатність актуалізувати потенційні здібності, тобто на ґрунті існуючих задатків набувати навиків, доводити їх до вміння, формувати творчий потенціал.

Задатки як результат антропогенезу постійно формуються у людства в процесі історичної соціалізації, тому вони є лише умовою до розвитку творчих здібностей. Потенційні і актуальні здібності співвідносяться у творчому потенціалі особистості як можливість і дійсність. При цьому дійсність, тобто актуальні здібності, створюють умови для виникнення нових можливостей, для поглиблення наявних та започаткування нових потенційних здібностей. Як рослина при сприятливих умовах інтенсивно розвиває водночас верхівіття і структуру кореневища, так само потенційні та актуальні здібності при певних умовах сприяють взаємному розвитку, будучи єдиною структурою творчого потенціалу особистості.

У процесі закріплення навиків та умінь дуже важливо, щоб актуальні здібності, які стали функціональною якістю особистості, закріплювалися також як системна якість її діяльності. Основою методології раннього, прямого та прискореного переходу, потенційних здібностей у актуальні є

пробудження у студентів людської гідності, необхідності саморозвитку, самореалізації, активний пошук шляхів та способів отримати найбільший ефект від реалізації своїх здібностей.

4. Концентруюча здібність – здатність врівноважити потреби у самореалізації з потенційними здібностями, тобто вміння правильно обрати своє покликання і зосередитися на ньому. Слід мати на увазі, що покликання – це досягнення повноти життєдіяльності, яка неможлива без обрання певного варіанта самореалізації. У зв'язку з цим переорієнтація у покликанні невиправдана як безплідні пошуки від одного заняття до іншого, проте закономірна як піднесення на якісно вищий щабель самореалізації, як проба зміцніти крил на більшій висоті. З професійним визріванням набувається не тільки трудовий досвід та кваліфікація, а також соціальний досвід та спрямованість. Обрання покликання – це не стільки фіксація індивідуальних здібностей, скільки детермінація ціннісних відносин суб'єкта до дійсності. Координуюча здібність набувається у студентів шляхом розвитку продуктивного мислення і властивостей оцінювання, які сприяють придбанню ними соціально значимих цінностей.

5. Інтегруюча здібність – здатність до розширення кола актуальних здібностей. Ця універсальна здібність є діалектичною протилежністю попередньої і утворює з нею цілісність.

Якщо алгоритм навиків вузького профілю цілком влаштовує працівника і його оточення, то загалом створюються умови для консерватизму, і продуктивні елементи психомоторики перетворюються на репродуктивні. Однак застій та деградація не наступають, якщо поруч із професійністю працівник упроваджує свій творчий пошук у суміжні професії, долаючи рамки вузької спеціалізації і збагачуючи тим свій творчий потенціал.

Для придбання нових або модернізації наявних здібностей необхідна перебудова структурних зв'язків раніше відпрацьованих розумових та фізичних навиків. Успішність здійснення цього залежить головним чином від ступеня саморегуляції особистості, від єдності цілей та мотивів. Інтегруюча здібність виховується на поєднанні зовнішньої необхідності та внутрішньої свободи. Чим більш всебічною є особистість, чим в більшій кількості видів соціальної діяльності вона бере участь, тим більше розвинутими стають її універсальні здібності. Не можна не погодитися із зауваженням Н.А. Леонтьєва, що "...реальні основи особистості лежать не в закладених у ній генетичних програмах, не в глибинах її природних задатків та потягів і навіть не в набутих нею навиках, знаннях, уміннях, в тому числі й професійних, а в тій системі діяльностей, яка реалізується цими знаннями та уміннями" (6).

Це значить, що не достатньо придбати знання та уміння – все, що складає творчий потенціал особистості. Необхідна активізація процесів, які реалізують цей потенціал, роблять його не просто можливістю, а дійсністю. Таким реалізуючим фактором, здатним розрядити на користь суспільства творчий потенціал, є соціальна спрямованість особистості.

Універсальні здібності, формуючись у процесі навчання і діяльності, зворотно впливають на діяльність, стимулюючи нові потреби у самореалізації, задовольняючи розвиток та реалізацію суттєвих сил людини.

Таблиця 2

Універсальні здібності	Процесуальна сторона	Цілеспрямованість	Методи утворення здібностей та їх активізації у процесі навчання
Пізнавальна	Перетворення сприйняття в поняття	Продуктивна переробка інформації. Намагання відрізнити необхідне від другорядного.	Перехід від репродуктивного відображення інформації до творчого мислення. Використовувати весь арсенал педагогічних засобів, що підвищують зацікавленість студентів.
Координуюча	Координація психіки на подолання труднощів	Працездатність. Спонука до дії може бути штучною, але така діяльність не є сталою.	Поєднання мотиву-цілі з мотивом-стимулом. Виховання доброї волі як головного критерію мужності. Розривати порочне коло бажань та прагнень.

Реалізуюча	Придбання навиків і доведення їх до автоматизму	Актуалізація задатків. Надання верховіття кореневищу здібностей і талантів.	Виховання людської гідності, потреби в саморозвитку і самореалізації, активного пошуку шляхів та способів отримання найбільшого ефекту від реалізації своїх здібностей.
Концентруюча	Вибір покликання відповідно до потенційних здібностей	Актуалізація потреби у самореалізації.	Виховання цілеспрямованості, критичної оцінки соціального значення духовних цінностей. Стримувати невиправдані потяги від одного бажання до іншого. І навпаки, не відмовлятися від спроби зміцніти крил на більшій висоті.
Інтегруюча	Розширення кола актуальних здібностей	Підвищення кваліфікації та набуття суміжних професій для вдосконалення, покликання або здійснення у новому покликанні.	Виховання саморегуляції, готовності до постійного вдосконалення і перебудови структурних зв'язків раніш відпрацьованих розумових та фізичних навиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гегель Г. Суб'єктивний дух. – Енциклопедія філософських наук. Т.3.–М., 1977.– С.89
2. Гегель Г. Феноменологія духу. – Твори Т.4. – М., 1959.
3. Іконнікова С.Н., Соколова Е.В. Діалектика розвитку особистості. – Збірник “Духовна культура”. – Л., 1980. – С. 58 –109.
4. Леонтьев А.Н. Діяльність, свідомість, особистість. – М., 1975. – С.185–186.
5. Платонов К.К. Структура та розвиток особистості. – М., 1981.
6. Фромм Е. Мати чи бути. – М., 1985. – С.57–74.

Л.Б.ЄДИНАК, М.Б.КАНДИБА

РЕВНОЩІ ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ.

В статті розкривається поняття ревності, структура, природа та причини їх виникнення.

В статтє раскрывается понятие ревности, структура, природа и причины их возникновения.

In article are explained! notion of the jealousy, the structure, the nature and reasons of their appearance.

Як свідчить досвід роботи при консультуванні, дуже часто доводиться зустрічатися з конфліктами в сім'ї, що пов'язані з ревнощами, невмінням адекватно сприймати поведінку іншої людини, які руйнівним чином впливають на людські стосунки.

Вирішення цієї проблеми є надзвичайно актуальним для багатьох людей, для формування позитивного досвіду в сімейних стосунках.